

**İHTİSAS KOMİSYONLARININ YAPISI ve
KOMİSYONLARDA YASAMA SÜRECİ**

Dr. Fahri BAKIRCI
TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdür Yardımcısı
fahribakirci@gmail.com

**KADINLARA YÖNELİK ÇALIŞMALAR YÜRÜTEN
SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ
YASAMA SÜRECİNE KATILIMLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ
SEMİNERİ**

5-6 Kasım 2009
ANKARA

İHTİSAS KOMİSYONLARININ YAPISI ve KOMİSYONLARDA YASAMA SÜRECİ

1. Komisyon kavramı

Komisyonlar TBMM’de kanunların en ayrıntılı görüşmelerinin yapıldığı yerlerdir. Komisyonlarda tasarı ve tekliflerle ilgili ayrıntılı inceleme ve araştırmalar yapıldıktan sonra metinler Genel Kurul’da görüşmeye hazır hale getirilir. Komisyonlarda da inceleme ve araştırmanın yeterli görülmediği ve daha ayrıntılı incelemelere ihtiyaç duyulduğu durumlarda alt komisyon kurulması yoluna gidilir.

Komisyon üyeleri milletvekilleridir ve her siyasi parti grubunun mutlaka komisyonlarda üyesi bulunur.

Komisyonların çalışma yöntemi Genel Kurul’a göre, alt komisyonların çalışma yöntemi komisyonlara göre çok daha esneklerdir. Bu nedenle komisyonlar ve özellikle alt komisyonlar STK’ların görüş ve önerilerini iletmek için en uygun ortamlardır.

2. Komisyon türleri

Komisyonlar çeşitli açılardan sınıflandırılabilirler:

a) Komisyonlar yasal dayanak açısından üç gruba ayrılırlar:

1. Anayasayla kurulan komisyonlar,
2. İçtüzükle kurulan komisyonlar,
3. Kanunla kurulan komisyonlar.

Bu sınıflandırmanın STK’lar için bir önemi var mıdır? Evet, bu ayırım STK’lar açısından anlamlıdır. İçtüzük sadece TBMM’nin iç işleyişine ilişkin kuralları içerdiğinden üçüncü kişilerle ilgili düzenlemelerin mutlaka kanunla yapılması gerekir. Bu nedendir ki Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu kanunla kurulmuştur. Aynı şekilde İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Dilekçe Komisyonu, KİT Komisyonu, AB Uyum Komisyonu kanunla kurulan komisyonlardır. STK’lar bu tür komisyonların işleyişi ile ilgili kurallar aradıklarında öncelikle bu kanunlara bakmalıdırlar. Diğer taraftan kendi uğraş alanlarıyla ilgili olarak TBMM’de bir komisyon kurulmasını isteyen STK’lar, bu amaçla kanun teklifi hazırlamalıdırlar. Yine kurulmuş olan bir komisyonun işleyişinde değişiklik isteyen STK’lar kuruluş kanunlarında değişiklik önermeyi hedeflemelidirler.

b) Komisyonlar işlevleri açısından yasama komisyonları ve yasama dışı komisyonlar olarak iki gruba ayrılırlar. Yasama dışı komisyonlar genellikle kanun yapımı ile ilgilenmezler. Yasama komisyonları tasarı ve teklif görüşürler. Ancak bazı yasama dışı komisyonların (AB Uyum, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği) tasarı ve teklif görüşme yetkileri de bulunur.

c) Komisyonlar sürekliliklerine göre geçici ve sürekli komisyonlar olmak üzere ikiye ayrılırlar. Sürekli komisyonlar “Daimi Komisyon” ya da “İhtisas Komisyonu” olarak da bilinirler. Geçici komisyonlar belirli bir süre için kurulurlar.

Komisyonlar hukuki dayanaklarına, işlevlerine ve sürekliliklerine göre aşağıdaki şemadaki gibi sınıflandırılabilirler.

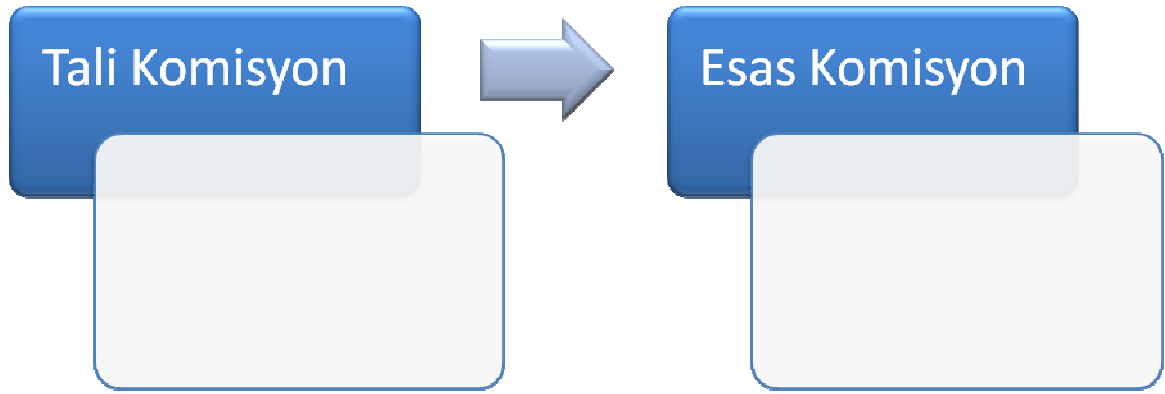

1. Esas komisyon- tali komisyon ayrımı

Komisyonlar bir başka açıdan esas ve tali komisyonlar olarak ikiye ayrılır. Ancak bu ayrım yukarıdaki ayrımlardan farklıdır. Çünkü bu ayrımda belirli bir tasarı ya da teklifle ilgili olarak tali komisyon olarak belirlenmiş bir komisyon, başka bir tasarı ya da teklifle ilgili olarak esas komisyon olarak belirlenebilir. Örneğin kadın sığınma evleri ile ilgili bir kanun

teklifinde esas komisyon Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu iken belediyelerde kadınlarla ilgili bir birim kurulmasında aynı komisyon tali komisyon olabilir. Dolayısıyla her komisyon hem esas komisyon olabilir, hem de tali komisyon olabilir; başka türlü söylenirse esas komisyon ya da tali komisyon olmak sürekli bir durum değildir.

STK'ların komisyon bilgisi edinmeye çalışırken edinmeye çalışmaları gereken en önemli bilgilerden biri, ilgilendikleri konuyla ilgili olarak hangi komisyonun esas hangi komisyonun tali olduğu bilgisine ulaşmaktır.

Esas komisyonlar nihai kararı veren komisyonlar, tali komisyonlar ise esas komisyona sadece görüş bildiren komisyonlardır. Ancak tali komisyonlar tarafından bildirilen görüşlerin esas komisyonlar tarafından mutlaka dikkate alınması gerekmez. Tali komisyonların tasarı ya da teklifin sadece kendileri ile ilgili yönü üzerinde görüş bildirmeleri, esas komisyonun alanına girmemeleri ve verilere dayalı önerilerde bulunmaları halinde görüşlerinin dikkate alınması olasılığı yüksektir. Esas komisyonlar ise son sözü söyleme yetkisine sahip olduklarından tasarı ya da teklifi bütün maddeleri ve ayrıntılarıyla görüşmek zorundadırlar.

Her iş için mutlaka ve en fazla bir esas komisyon belirlenirken, o iş için hiç tali komisyon belirlenmeyebileceği gibi birden fazla tali komisyon da belirlenebilir.

STK'lar çabalarını daha çok son sözü söyleyen esas komisyonlarda yoğunlaştırmalıdırlar. Ancak bu, tali komisyonlardaki çalışmaların ihmal edilmesi gerektiği anlamına gelmez. Çünkü özellikle güçlü dayanağı bulunan durumlarda tali komisyonların görüşü esas komisyonun kararı üzerinde belirleyici olabilir. Bu nedenle esas komisyondaki girişimlere daha çok çaba harcanması gerekirken birlikte tali komisyonlar da ihmal edilmemelidir.

Esas komisyonlar nihai kararı veren ve raporu Genel Kurul görüşmelerinde esas alınan komisyonlardır.

Tali komisyonlar esas komisyona görüş bildiren komisyonlardır.

2. Üye sayılarının belirlenmesi ve komisyon başkanlık divanı

Komisyonlarının üye sayıları değişkendir. Komisyonlarda üye sayısı belirlenirken bütün siyasi parti gruplarının komisyonda adaletli biçimde temsil edilmesine olanak tanıyan bir sayı bulunmaya çalışılır. Örneğin 22. Yasama döneminde komisyonların üye sayısı 24 olarak belirlenmişken 23. yasama döneminde bu sayı 25 olarak belirlenmiştir.

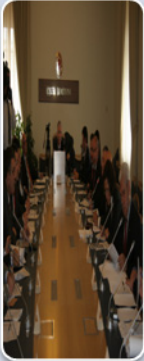
Siyasi parti grupları bu sayı içinde kendilerine düşen üyeleri TBMM Başkanlığına bildirirler. Üye listelerinin Genel Kurulda okunmasından sonra Komisyonlar toplanarak başkanlık divanlarını seçerler. Başkan, başkanvekili, sözcü ve kaptan olarak oluşan komisyon başkanlık divanının seçilmesiyle komisyon çalışmaya hazır hale gelmiş demektir.

Siyasi parti grupları her komisyonda mutlaka temsil edilirler. Dolayısıyla STK'lar siyasi parti gruplarının herhangi biri aracılığıyla istemlerini bütün komisyonlara iletebilirler.

Komisyonların üye sayısı siyasi parti gruplarının her komisyonda adaletli bir biçimde temsiline olanak tanıyacak biçimde her dönem Genel Kurulca yeniden belirlenir.

3. Komisyonların görev alanı

Komisyonların görev alanları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

						
ANAYASA <ul style="list-style-type: none">Anayasanın değiştirilmesiİçtüzük değişikliği teklifleriMeclisin seçimi ve faaliyetleriMeclis üyelerinin statüsü ve haklarıBakanlar Kurulunun ve bakanlıkların kuruluş ve çalışma usulleri hakkındaki kanun tasarı ve teklifleriSiyasi partilerle ilgili kanun tasarı ve teklifleri	PLAN VE BÜTÇE <ul style="list-style-type: none">Uzun vadeli planla ilgili görüşler,Kamu harcaması veya gelirlerinde artış veya azalışı gerektiren,Vakıflar, millî emlak, vergi, harç ve resimlerle ilgili, kanun tasarı ve tekliflerini,Bütçe ve kesin hesap kanunu tasarıları,Sayıstay tarafından kanun gereğince verilen raporlar	ADALET <ul style="list-style-type: none"><i>Adalet işleri,</i>• Ceza Kanunu,• Medeni Kanun,• Borçlar Kanunu gibi temel kanunlarla ilgili tasarı ve teklifleri	İÇİŞLERİ <ul style="list-style-type: none">• Genel olarak• Merkezî idarenin,• Mahallî idarelerin,• Memurluk ve kamu görevliliği statülerinin düzenlenmesi,• Emniyet,• Sivil savunma ve• İçişleri ile ilgili diğer kanun tasarı ve teklifleri	MİLLİ SAVUNMA <ul style="list-style-type: none">• Millî güvenlik,• Savunma ve• Askerlik ile ilgili kanun tasarı ve teklifleri inceler.	DIŞİŞLERİ <ul style="list-style-type: none">• Uluslararası anlaşmaların onaylanması için uygun bulunması hakkındaki kanun tasarıları,• Türkiye Cumhuriyeti'nin dış ilişkilerinin teşkilâtlandırılması ve idaresi hakkındaki kanun tasarı ve teklifleri• Dış ilişkilerle ilgili diğer kanun tasarı ve teklifleri	MİLLÎ EĞİTİM, KÜLTÜR, GENÇLİK VE SPOR <ul style="list-style-type: none">• Eğitim,• Kültür,• Sanat,• Gençlik ve spor işleriyle ilgili kanun tasarı ve tekliflerini

SANAYİ, TİCARET, ENERJİ, TABİİ KAYNAKLAR, BİLGİ VE TEKNOLOJİ <ul style="list-style-type: none"> • Sanayi, • Enerji, • Madencilik, • Akaryakıt, • İç ve dış ticaret, • Tekel ile ilgili kanun tasarı ve teklifleri 	BAYINDIRLIK, İMAR, ULAŞTIRMA VE TURİZM KOMİSYONU <ul style="list-style-type: none"> • Bayındırlık, • Ulaştırma • Turizm işleriyle ilgili kanun tasarı ve teklifleri 	TARIM, ORMAN VE KÖYİŞLERİ KOMİSYONU <ul style="list-style-type: none"> • Tarım, • Orman • Köy kalkınması işleriyle ilgili kanun tasarı ve teklifleri 	SAĞLIK, AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL İŞLER <ul style="list-style-type: none"> • Çalışma, • Sağlık, • Sosyal güvenlik, • Sosyal yardım işleriyle ilgili kanun tasarı ve teklifleri 	ÇEVRE <ul style="list-style-type: none"> • Çevrenin korunması ve geliştirilmesi ile ilgili kanun tasarı ve teklifleri 	AVRUPA BİRLİĞİ UYUM <ul style="list-style-type: none"> • Türkiye'deki mevzuat ile Avrupa Birliği müktesebatı arasındaki uyumu sağlamaya çalışan kanun tasarı ve teklifleri 	KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ <ul style="list-style-type: none"> • Kadın haklarının korunması ve geliştirilmesi, • Kadın erkek eşitliğinin sağlanması, • Bu amaçlarla ülkemizde ve uluslararası alanda bu konudaki gelişmelerin izlenmesi, • Bu gelişmeler konusunda TBMM'nin bilgilendirilmesi.

TBMM Başkanlığı bu görev alanlarını gözeterak geliştiridiği bazı ölçütlerle komisyonlara havale yapar. Örneğin il ve ilçe kurulmasına ilişkin bir kanun tasarı veya teklifi mülki idareyle ilgili olduğundan İçişleri Komisyonu'na gönderilir. Ancak il ya da ilçe kurmak bütçe dengelerini de etkilediğinden, teklif aynı zamanda Plan ve Bütçe Komisyonu'na da havale edilir. Kaynak olmadan il ya da ilçe kurmak olanaksız olduğundan Plan ve Bütçe Komisyonu esas komisyon, İçişleri Komisyonu tali komisyon olarak belirlenir. Dolayısıyla hangi işin hangi komisyonda ya da komisyonlarda görüşüleceğine ve hangi komisyonun esas hangisinin/hangilerinin tali olacağına karar vermede tek bir ölçüt kullanılmadığından her somut havaleyi kendi içinde değerlendirmek gerekir.

STK'lar tasarı ya da tekliflerin hangi komisyonlara gönderildiği bilgisini TBMM internet sayfasından öğrenebilir.

Bunun için internet üzerinden izlemeleri gereken adımlar şunlardır:

- <http://www.tbmm.gov.tr> adresinden YASAMA VE DENETİM bölümünden Tasarı ve Teklifler başlığına tıklanır.
- Gelen sayfada tasarı veya teklifin esas numarası ya da tarihi ya da konusu girilir ve "sorguyu başlat" düğmesine tıklanır.
- Gelen formda 'diğer bilgiler' düğmesine tıklanır.
- Sayfanın en altında tasarı ya da teklifin hangi komisyonlarda olduğu, bunların hangisinin esas hangilerinin tali olduğu, komisyonlara ne zaman havale yapıldığı, komisyonların işi görüşüp görüşmedikleri, görüşülse hangi tarihte görüştükleri ve karar tarihleri bilgileri yer alır.

- Aynı sayfadan tasarı ya da teklifin metnine ve komisyon raporlarına da ulaşılabilir. STK'lar tasarı ve tekliflerin hangi komisyonlara havale edildiğini TBMM'nin internet sayfasından öğrenebilirler.

4. Komisyonların toplantıya çağırılması ve komisyon gündeminin belirlenmesi

Komisyonları başkanları toplantıya çağırır. Başkanın bulunmadığı durumlarda durumlarda başkanvekili o da yoksa sözcü komisyonu toplantıya çağırabilir. Komisyon başkanları toplantı çağrısını kendiliklerinden yapabilecekleri gibi komisyon üye tamsayısının 1/3'ü oranındaki komisyon üyesinin talebi üzerine de yapabilirler.

Komisyon başkanları komisyonda hangi konunun görüşüleceğine kendileri karar verirler. Ancak uygulamada kanun tasarılarının kanun tekliflerine göre daha öncelikli olarak gündeme alındıkları söylenebilir. Bunun istisnası iktidar partisi grup başkanvekilleri tarafından imzalanan kanun teklifleridir. Bu tür teklifler de uygulamada tasarılar gibi öncelikli olarak gündeme alınırlar.

STK'ların hükümet tarafından gönderilen tasarılarla iktidar partilerinin grup başkanvekilleri tarafından imzalanan tekliflerin öncelikle görüşüleceğini dikkate alarak çabalarını bunlar üzerine yoğunlaştırmaları yerinde olabilir.

STK'lar komisyon gündeminde bulunan tasarı ve tekliflerin gündeme alınmasını sağlamak için komisyon üyeleri ya da başkanlarına taleplerini bildirebilirler. Bu talepler internet üzerinden veya faksla gönderilebileceği gibi yüz yüze temaslarla da aktarılabilir. Komisyon başkanlarının STK'ların isteklerini dikkate alarak komisyon gündemi belirlemeleri mümkündür. Bunun için STK'ların ele alınmasını istedikleri konulara ilişkin güçlü gerekçeler ve argümanlar üretmeleri sonuç almaları açısından önemlidir.

Komisyonun toplantıya çağırılması ve komisyon gündeminin belirlenmesi yetkisi komisyon başkanına aittir.

5. Komisyonlarda tasarı ve tekliflerin görüşülme süresinin sınırı

Esas komisyonlara havale edilen işlerin görüşülmesi için bir asgari ve bir de azami süre bulunmaktadır.

Komisyonlara havale edilen işin incelenebilmesi için komisyonda en az iki gün beklemesi ve görüşülmeden iki gün önce de komisyon üyelerine ve diğer ilgililere dağıtılması gerekir. Ancak acil durumlarda bu iki sürenin de göz ardı edilmesi ve işin hemen görüşülmeye başlanması mümkündür.

Komisyonlara havale edilen tasarı ve tekliflerin en çok 45 gün içinde esas komisyonlar tarafından sonuçlandırılması gerekir. Ancak 45 gün dolduktan sonra tasarı ya da teklif kendiliğinden Genel Kurul'a inmez. Tasarı için hükümetin, teklif için teklif sahiplerinin bir dilekçeyle TBMM Başkanlığı'na başvurması gerekir. Başvuruda tasarı veya teklifin azami süre olan 45 gün içinde komisyonda görüşülmemesi nedeniyle doğrudan Genel Kurul gündemine alınması istenir. Genel Kurul'da yapılacak kısa bir görüşmeden sonra oylamayla işin Genel Kurul gündemine alınıp alınmamasına karar verilir. Ancak komisyonlarda görüşülmeden bu şekilde Genel Kurul gündemine doğrudan giren tekliflerin görüşülerek kanunlaşması çok nadir görülen bir durumdur.

Tali komisyonlarda ise 10 günlük bir görüşme süresi vardır. Bu süre aşılsa esas komisyon tali komisyonun görüşünü bekleyip beklememe konusunda takdir yetkisine sahiptir.

Esas komisyonların kendilerine havale edilen tasarı ve teklifleri 45, tali komisyonların ise 10 gün içinde görüşmeleri gerekir.

6. Komisyon toplantılarına katılabilecekler

Komisyon toplantılarına sadece komisyon başkanı tarafından davet edilen kişi ve kurumlar katılabilir. Komisyon başkanları bazı kişi ve kurumları toplantılara davet etmek zorundadırlar. Diğer bazı kişi ve kurumların toplantıya davet edilmesi komisyon başkanlarının takdirindedir. Komisyon başkanları, toplantılara aşağıdaki kişi ve kurumları davet etmek zorundadır:

- a. Komisyon üyeleri,
- b. Başbakanlık ve ilgili bakanlıklar ya da yetkilendirilmiş hükümet temsilcisi,
- c. Siyasi parti grupları,
- d. İlgili komisyon başkanlıkları,
- e. Kanun teklifinde imzası bulunan milletvekillerinden ilk imza sahibi.

Komisyon üyesi olmayan diğer milletvekilleri de komisyon toplantılarına katılma hakkına sahiptirler. Komisyon üyesi olmayan milletvekilleri komisyonda söz alarak konuşabilirler ancak oy kullanamaz ve değişiklik önergesi veremezler.

Konunun uzmanları da gerekli görülürse komisyon toplantılarına çağrılabilirler.

Basın kuruluşları temsilcileriyle ilgili olarak bir kural bulunmamakla birlikte, uygulamada basına komisyon toplantısına davet yazısı gönderilmektedir. Farklı uygulamalar olmakla birlikte, genellikle görsel basının sadece toplantının başında görüntü almasına izin verilmekte ve yazılı basının başından sonuna toplantıyı izlemesine olanak tanınmaktadır.

STK'ların komisyon toplantılarına katılımı konusunda ne İttüzükte ne de başka herhangi bir hukuksal metinde bir kural yoktur. STK'ların komisyon toplantılarına katılımı uygulamaya dayalıdır ve bu uygulama giderek yaygınlık kazanmaktadır. Uygulamada, komisyon başkanlarının görüşülmekte olan konuyla ilgilenen STK'ları toplantılara davet ettikleri gözlenmektedir. Komisyon başkanları ilgili STK'ları belirlerken kendilerine ulaşan istemleri de dikkate alırlar. Kuşkusuz konuyla ilgilenen bütün STK'ların toplantıya davet edilmesi mümkün olmayabilir. Çünkü hem ilgili bütün STK'ların oturacağı bir mekan hem de çağrılan STK'ların tümünü dinlemeye yetecek zaman bulunmayabilir. Dolayısıyla toplantıya davet edilecek STK'lar belirlenirken daha çok diğer STK'ları da temsil yeteneğine sahip, kamuoyunda da tanınan, belirli bir alanda yoğun bir etkinliği olan, komisyonu aydınlatmaya ve bilgilendirmeye yeterli olduğu düşünülen STK'lar seçilmeye çalışılır. Yapılacak seçimin doğru bir seçim olabilmesi için STK'ların da yapabilecekleri şeyler vardır. STK'ların kendileriyle ilgili teklif ve tasarıları izlemeleri, ilgili komisyonlarla temasa geçerek toplantıya katılma isteğinde bulunmaları, hem STK'ların amaçlarının gerçekleşmesi hem de komisyonların konuyla gerçekten ilgili olan STK'ları belirlemesini sağlar. Böylelikle komisyonun daha güçlü bilgilere dayanarak daha doğru kararlar vermesi olanaklı hale gelir.

STK'lar, komisyon toplantılarına katılma isteminde bulunabilmek için komisyonların iletişim bilgilerine TBMM internet sayfası üzerinden ulaşabilirler.

Bunun için izlenmesi gereken yol:

- <http://www.tbmm.gov.tr> adresinden KOMİSYONLAR İhtisas başlığına tıklanır.
- Gelen sayfada bütün ihtisas komisyonlarının adları görünür. İstenen komisyon üzerine tıklanır.
- Gelen sayfada komisyonun telefon ve faks numaraları, e-posta adresi bulunur.

- Aynı sayfada komisyonda bulunan işlerin, komisyonun raporunu verdiği ve vermediği işlerin linkleri görünmektedir.
- Böylece STK'lar ilgilendikleri tasarı ve teklifin komisyonda görüşülüp görüşülmediğini öğrenebilecekleri gibi, görüşülmemiş bir teklifle ilgili olarak yapılacak görüşmelere katılma isteklerini aynı sayfadaki telefon, faks veya e-postayla aracılığıyla bildirebilirler.

Komisyon toplantılarına daveti komisyon başkanları yapar.

7. Komisyon toplantısına katılacak STK'lara öneriler

Komisyonlar genellikle haftanın bir günü sabah saatlerinde çalışırlar. Genel Kurul'un çalışma saatlerinde komisyon toplantısı yapılamadığı için komisyon toplantıları en geç saat 15.00'te sona erer. Bu kısa sürede toplantıya davet edilen herkesin ve komisyon üyelerinin tümünün görüşlerini açıklaması mümkün olmayabilir.

Toplantıya davet edilen STK'ların birbirlerinden haberdar da olamayabileceği göz önünde bulundurularak davetli STK'ların toplantıdan makul bir süre önce bir araya gelerek uzlaştıkları noktaları vurgulama konusunda bir strateji oluşturmaları yararlı olabilir. Bu yolla ortak noktalar değişik STK'lar tarafından tekrarlanmamış olur ve STK'ların herbiri diğer STK'larla paylaşmadığı görüşleri açıklama olanağını elde etmiş olur.

Görüşlerin olabildiğince kısa sürede ve net biçimde açıklanması, zaman tasarrufu sağlayarak daha fazla görüşün dile getirilmesine olanak tanır.

Bütün bunlar için iyi bir ön çalışma yapılmış olması STK'ların sürece daha etkin ve verimli katılımını sağlayacaktır.

8. Komisyon toplantılarında konuşma

Komisyon toplantıları komisyon başkanları tarafından yönetilir. Komisyon başkanları öncelikle komisyon üyeleri ile toplantıya çağırılan hükümet üyeleri ya da temsilcilerine söz verirler. Daha sonra toplantıya katılan komisyon üyesi olmayan milletvekillerine söz verilir.

Toplantıya davet edilen STK'lar ile uzmanlara komisyon başkanları tarafından söz verilir. Söz verme sırası komisyon başkanının takdirindedir. Komisyon başkanları genellikle komisyonun bilgilenme ihtiyacı içinde olduğunu düşündükleri yerlerde ilgili STK temsilcilerine ve uzmanlara söz verirler. Ancak bazen zaman darlığı gibi nedenlerle toplantıya davet edilen herkese söz verilemediği de görülmektedir. Bu gibi durumlarda STK'ların görüşlerini yazılı olarak komisyon başkanına, üyelerine ya da komisyon uzmanına iletmeleri yararlı olabilir. Bu görüşler yazılı halde değilse, daha sonra yazılı hale getirilerek e-posta ya da faksla komisyona iletilebilir.

Komisyon toplantıları komisyon başkanları tarafından yönetilir. Kimlerin, ne zaman söz alacağına komisyon başkanı karar verir.

9. Komisyon görevlileri ve komisyon uzmanları

Komisyonların her birinde komisyon uzmanı, komisyon sekreteri ve komisyon memuru bulunur. Komisyon uzmanları, komisyon gündeminin hazırlanıp dağıtılmasından komisyon raporlarının yazılmasına kadar önemli görevlere sahiptirler.

STK'lar görüşlerini komisyona iletmek için komisyon uzmanlarından yardım alabilirler. Yine komisyon uzmanlarından komisyondaki işler ve toplantılar hakkında bilgi

alınabilir. Komisyon uzmanlarının bulunmadığı ya da onlara ulaşılamadığı durumlarda komisyon memuru ya da sekreteri de bu konularda yardımcı olabilir. Özetle söylemek gerekirse, STK'lar komisyonla diyalog kurmak istediklerinde başta uzmanlar olmak üzere komisyonun idari görevlileriyle temasa geçebilirler.

Komisyonların her birinde komisyon uzmanı, komisyon sekreteri ve komisyon memuru bulunur.

10. Komisyonlarda değişiklik yapma yetkisi ve bu yetkinin sınırı

Komisyonlar kendilerine havale edilen tasarı ve tekliflerin metinlerini ayrıntılı olarak görüşürler. Her madde ayrı ayrı okunur ve üzerinde görüşme açılır. Komisyon üyeleri gerekli gördüklerinde maddeleri değiştirebilir ya da tasarı-teklif metninden çıkarabilirler. Değişikliğin gerekli görülmesi halinde komisyon üyeleri tarafından değişiklik önergesi hazırlanması gerekir. Ancak komisyon tarafından yapılabilecek değişikliklerin de bir sınırı vardır.

Yukarıda söylenenlerden de anlaşılacağı gibi komisyonlarda değişiklik önergesi verme yetkisi sadece komisyon üyelerindedir. STK'ların ya da başka bir kişi veya kurumun değişiklik önergesi verme yetkisi yoktur. Ancak STK'ların değişiklik önergesi verilmesi konusunda yapabilecekleri vardır. STK'lar komisyon üyeleriyle temasa geçerek yapılmasını istedikleri değişiklikleri gerekçeleriyle birlikte üyelere aktarabilirler. Böylece komisyon üyeleri STK'ların talepleri doğrultusunda önerge verebilirler. STK'ların yapmak istedikleri değişiklikleri değişiklik önergesi formatında komisyon üyelerine sunmaları talaplerinin gerçekleşme şansını artıracaktır. Dolayısıyla STK'lar değişiklik önergesi hazırlarken, komisyonda yapılabilecek değişikliklerini sınırını dikkate almalıdırlar.

Birinci kural, komisyonda yapılacak değişikliğin sadece değiştirilmek istenen kanunla sınırlı olmasıdır. Örneğin Dernekler Kanunu'nda değişiklik yapmak üzere hazırlanan bir tasarı üzerinde verilecek değişiklik önergelerinin sadece bu Kanun'a ilişkin olması gerekir. Bu Kanun görüşülürken Belediye Kanunu üzerinde verilecek bir değişiklik önergesinin işleme alınmaması gerekir.

İkinci kural, önerilen değişikliğin değiştirilen kanunun değiştirilen maddelerine ilişkin olmasıdır. Örneğin Dernekler Kanunu'nun 5. ve 7. maddelerinde değişiklik öngören bir tasarı görüşülürken aynı Kanun'un 9. maddesine yönelik bir değişiklik önergesi verilmemelidir. Bu kuralın istisnası değişiklik önergesiyle yapılmak istenen değişikliğin önerilen değişiklikte çok yakın bir ilgisinin bulunması halidir.

Komisyonlarda değişiklik önergesi verme yetkisi komisyon üyelerine aittir.

11. Değişiklik önergelerinin formatı

Değişiklik önergesi ilgili komisyon başkanlığına yazılmış bir dilekçe biçimindedir. Önergenin komisyon üyelerinden en az birisi tarafından imzalanmış olması gerekir. Önergede ayrıca yapılmak istenen değişikliğin bir gerekçesi mutlaka bulunmalıdır.

Bir önerge ile sadece bir maddede değişiklik yapılması istenebilir; bütün değişikliklerin tek önergede yapılması istenemez. Önergelerde bir maddenin çıkarılması, bütünüyle değiştirilmesi istenebileceği gibi maddede geçen belirli bir ibarenin cümlenin, bendin ya da fıkranın eklenmesi, değiştirilmesi ya da çıkarılması istenebilir.

STK'ların komisyonda görüş açıklamış olmaları ve bu görüşün haklılığının kabul edilmiş olması sonuç almak için yeterli değildir. Bu nedenle bu görüşün bir değişiklik

önergesi formatında hazırlanması gerekir. STK'ların yukarıda belirtilen kurallar doğrultusunda değişiklik önergesi hazırlamış olmaları sonuç almaları için önemlidir.

12.Komisyonun toplantı ve karar yetersayısı

Komisyonların toplantı yetersayısı, üye tamsayısının 1/3'üdür. Örneğin 24 üyeli bir komisyonun toplanabilmesi için en az 8 üyesinin hazır bulunması gerekir. Komisyonlar toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar alırlar. Örneğin 8 üye ile toplanan bir komisyonun en az 5 üyesinin aynı yönde oy kullanmış olması gerekir. Ancak toplantıya katılan üye sayısı arttıkça, karar alınabilmesi için gerekli olan sayı da yükselmektedir. Örneğin 20 üyenin katıldığı bir toplantıda karar alabilmek için en az 11 üyenin aynı yönde oy kullanmış olması gerekir.

Komisyonların toplantı yetersayısı, komisyon üye tamsayısının 1/3'üdür.

13.Alt komisyonlar ve STK'lar için önemi

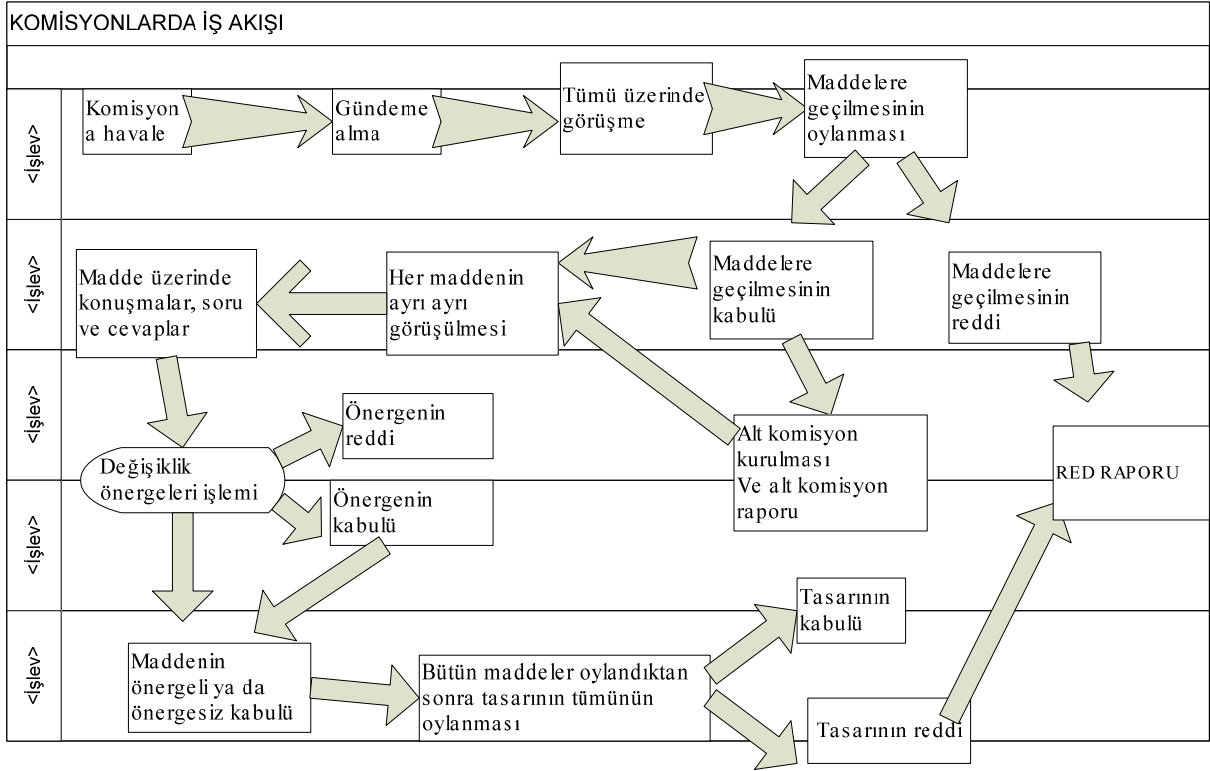
Komisyonlar, özellikle inceleme ve araştırma gerektiren konularda alt komisyonlar kurar. Alt komisyon kurmak sıkı yöntem kurallarından uzaklaşmaya imkân tanıdığı için daha rahat bir uzmanlık çalışması yapılmasını sağlar. Komisyonlar ve Genel Kurul alt komisyonlara göre kalabalık kurullar olduğundan ve yöntem kurallarına bağlı olduklarından düşüncelerin ifade edilmesi çok kolay olmayabilir. Alt komisyonlar bu bakımdan büyük avantajlara sahiptirler. Çünkü az sayıda kişinin daha sık ve daha uzun zaman dilimleri için bir araya gelmeleri daha kolaydır. Basın mensupları, toplantılara girmediğinden milletvekillerinin düşüncelerini rahatça ifade etmeleri kolaylaşır. Alt komisyonlar daha çok kişiyi ve daha uzman kişileri dinleme şansına sahiptirler. Özetle söylemek gerekirse alt komisyonlarda tam bir uzmanlık çalışması yapılabilir.

STK'ların alt komisyonlarda görüşlerini aktarmaları çok daha kolaydır. Bu yüzden STK'ların kendileriyle ilgili konularda kurulan alt komisyonları izlemeleri ve alt komisyon üyelerine bilgi ve belge sağlamaları önem taşır. STK'lar bu amaçla alt komisyon üyeleriyle yüzyüze görüşme talebinde bulunabilecekleri gibi görüş ve önerilerini e-posta ortamında da alt komisyonlara iletebilirler. STK'ların alt komisyon kurulup kurulmadığı, alt komisyon kurulduysa ne aşamada olduğu, alt komisyon toplantılarının ne zaman nerede yapılacağı gibi soruların cevaplarını alacağı görevliler komisyon uzmanlarıdır. Çünkü alt komisyon toplantılarıyla ilgili herhangi bir duyuru bulunmaz.

Komisyonlar, daha fazla inceleme ve araştırma gerektiren konularda alt komisyonlar kurabilir.

14.Komisyonlarda görüşmelerin aşamaları

Komisyonlara havale edilen tasarı ve teklif aşağıdaki süreci izler:

15. Komisyon raporları

Komisyonlara gönderilen tasarı ve teklifler görüşüldükten sonra bir rapora hazırlanarak Genel Kurul'a gönderilir.

Komisyon raporu iki bölümden oluşur: Birinci bölüm, komisyonun gerekçelerini açıklayan rapor bölümüdür. Rapor bölümünde görüşülen tasarı veya teklifin adı, esas numarası, başkanlığa geliş ve komisyonlara havale edilme tarihleri, havale edildiği komisyonlar, toplantının tarihi ve sayısı, toplantıya katılan temsilciler, tasarı veya teklif hakkında genel bilgiler, varsa alt komisyon raporu ve alt komisyonun çalışmaları hakkında bilgiler, tasarı veya teklif hakkında komisyonda ileri sürülen görüşler, komisyonca yapılan değişiklikler ve gerekçeleri, hangi üyenin hangi yönde oy kullandığı gibi hususlar yer alır. Raporun sonunda muhalif kalan üyelerin muhalefet şerhleri de yer alabilir.

İkinci bölüm, komisyonun kabul ettiği metinden oluşur. Komisyon maddede hiçbir değişiklik yapmadıysa sadece maddenin aynen kabul edildiği belirtilir. Değişiklik yapılan maddeler ise değişiklik yapıldığı şekliyle yeniden yazılır.

Komisyonlar tasarı ve teklifleri görüştüğten sonra bir rapor ve bir metin hazırlayarak Genel Kurul'a gönderir.